

Klemen Terézia

Május hónap jeles napjai és ünnepei

Május hónap neve a római Maia termékenység istennőjének nevéből ered. De hívjuk még ezt a hónapot Ígéret havának, Tavaszutó havának és Pünkösöd havának is. Májusban több ünnepet, jeles napot tartunk számon, és sok kedves, szép, régi eredetű népszokás is kötődik a hónap harmincegy napjának egyikéhez-másikához.

■ Május 1. – a munka ünnepe és a májusfaállítás napja

1890 óta ezen a napon tartják a munkások nemzetközi ünnepét. Ehhez a naphoz kapcsolódik még a májusfa állítása is (A székelyek jakabfának, hajnalának, másutt májfának is nevezik).

A májusfa a tavasz, a természet újjászületésének a szimbóluma, de a lányok elismerését, a nagylányokhoz való tartozást is jelenti. (Május elsejére virradóra szokás állítani a nagylányok háza előtt.) A májusfa persze szerelmi ajándék is lehetett, sőt, nagyon is az volt! E napra virradóra az ifjak a hajdonok ablaka előtt, lehetőleg észrevétlenül, zöld fát állítottak fel. A májusfák kivágása, szállítása, hajnali feldíszítése a legénybanda közös, bizalmas feladata volt – igazi csapatmunka. Éjszaka vágták ki az erdőn a fát, és hajnalra állították fel a helyi szokásnak megfelelően: vagy minden lányos ház elé együttesen, vagy mindenki a maga szeretője háza elé. Sok helyütt csak a bírósági és a pap háza, esetleg a templom előtt állítottak fel egyetlen magas májusfát, a lányos házak udvarán kisebb fa díszelgett.

A májusfa bontása, főleg ha pünkösdkor teszik ezt, játékokkal, versenyekkel tarkított ünnep: kimuzsikálják, kitáncolatják a fát, vagy zöld ágakba öltöztetett alakoskodók változópnézt gyűjtenek, sorra járva a falu házait.

■ Május 12., 13., 14. – a májusi fagyos szentek, Pongrác, Szervác, Bonifác napjai

Ezekhez a napokhoz különböző népi megfigyelések kapcsolódnak: Fagyos szentek, szigorú urak, jeges szentek, szőlőfagyasztók.

■ A fagyos szentek füsttel védekeznek a fagy ellen.

■ Sok bort hoz a három -ác, ha felhőt egyikken se látsz.

■ Hirtelen hideg – leszüreteli a szőlőt.

■ Ezeken a napokon nem volt ajánlatos palántázni vagy kapálni.

■ Május 25., Orbán napja

A hónap végi ünnepek közül a legutolsó fagyos szent, Orbán a legnépszerűbb. Számatalan hiedelem és népi jövendölés kapcsolódik e névhez és dátumhoz: az orvosokon kívül a szőlősgazdák is figyelték az Orbán-napi időjárást, mert „ha Orbán nevet, a szőlő sír”, vagy egy más megfogalmazás szerint: „savanyú lesz a bor, ha Orbán napja esős; édes, ha tiszta az idő.” Egészen távoli prognózist mutat az a népi jövendölés, amely szerint „amilyen Orbán napja, olyan lesz az ősz”. Felhasználták ezt a napot termésbecslésre is, mert „ha Orbán napja szép, úgy bő lesz az esztendő”.

■ Pünkösöd

A pünkösöd ünnepe a zsidó valláshoz kapcsolódik. Ekkor – a Pészach utáni ötvenedik napon – ünneplik a hetek ünnepét, a Tóra adását, a betakarítást. A pünkösöd a húsvét utáni 7. vasárnapon és hétfőn tartott keresztény ünnep, amelyen a kereszténység a Szentlélek kiáradását ünnepli meg. Az isteni kiáradás jelei a szélzúgás és tűz voltak. A katolikusok pünkösdkor régen galambot bocsátottak szabadon a templomban, vagy égő kóccsomókat szórtak szét a „tüzes nyelvek” emlékére. Több híres búcsújáró helyre szerveznek ilyenkor ünnepi szentmisét és zarándokutat, gondoljunk csak a csíksomlyói pünkösdi búcsúra.

■ Pünkösödölés

A pünkösödölés néphagyományakor pünkösdi királyt és királynét választottak a falubeliek, akit kíséretükkel együtt jelenítettek meg. Néhány helyen a királyi pár helyett lakodalmi menetet idéztek meg, menyasszonnyal és vőlegénnyel. Ez a szokás hasonló a pünkösdi királynéjáráshoz, de ez első-

sorban adománygyűjtésre szolgált. A gyerekek vagy fiatalok csapata énekelve, táncolva végigjárta a falut, s adományt gyűjtött.

■ Pünkösdi királyság

Pünkösdkor a legények, fiatal férfiak erőit, ügyességét, gyorsaságát követelő versengés keretében döntötték el, ki közöttük a legrátermettebb. A többnyire lóversennyel vagy más ügyességi próbával választott pünkösdi király hatalma maximum egy évig tartott. A királyságnak komoly tétje volt, a győztes jutalmul ingyen ihatott egy évig a kocsmában, a többi legény ingyen őrizte az állatait, és meghívás nélkül is elmehetett minden ünnepségre, eseményre. Ezt a szokást Jókai Mór is nagyon érzéketlenül és hitetlenül mutatja be az *Egy magyar nábob* című regényében..

■ Pünkösdi királyné-járás

Ez a néphagyomány a lányok termékenységvarázsló ünnepi köszöntője, akik csoportosan, házról házra jártak ilyenkor. A legkisebb, legszebb lett köztük a pünkösdi királyné. Királyné-járás közben énekeltek, jókívánságokkal köszöntötték a ház lakóit, és adományokat gyűjtöttek. Az udvarba lépve a kísérelő lányok kendőt feszítettek a kiskirályné feje fölé, és így énekeltek:

*Elhozta az Isten piros pünkösöd napját,
Mi is meghordozzuk királyné asszonykát.*

Az éneklés befejeztével felemelték a királynét, és ezt kiáltották: *Ekkora legyen a kendtek kendere.*

■ Májusi népi megfigyelések

■ Májusi csendes eső növeli a vetést.

■ Száraz május, száraz esztendő.

■ Ha májusban erősen halljuk a békákat kuruttyolni, úgy igen sok eső lesz.

■ Ha május elején esik, kevés borunk lesz.

■ Nagyon meleg május után esős június következik.

■ Ha májusban a tölgy szépen virágzik és a cserebogár rajta tanyázik, gyakran fogunk hallani mennydörgést.